

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України, м. Харків, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство на підставі прилюдного захисту дисертації «Закономірності мінливості кількісних ознак сортів і ліній ячменю ярого в залежності від генотипу та умов вирощування» за спеціальністю 201 – Агрономія

31 березня 2023 року.

Зимогляд Олексій Вікторович 1985 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2007 році Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва за спеціальністю «Агрономія».

У 2017-2021 рр. навчався в аспірантурі Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН (очна (денна) форма навчання).

Працює науковим співробітником лабораторії селекції та генетики ячменю в Інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України, м. Харків з 2018 року до цього часу.

Дисертацію виконано в Інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України, м. Харків.

Науковий керівник – Козаченко Михайло Романович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, головний науковий співробітник лабораторії селекції та генетики ячменю.

Здобувач має 15 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, 5 статей у наукових фахових виданнях України, з яких 1 стаття у виданні яке індексується в базі Scopus:

1. Зимогляд О.В. Мінливість продуктивності та її структурних елементів у сортів ячменю ярого. *Селекція і насінництво*. 2019. Вип. 115. С. 40-50. DOI: <https://doi.org/10.30835/2413-7510.2019.172660>.

2. Зимогляд О.В., Козаченко М.Р., Васько Н.І., Солонечний П.М., Наумов О.Г., Важеніна О.Є., Солонечна О.В. Особливості сортів і ліній ячменю ярого за кількісними морфо-біологічними та господарськими ознаками. *Селекція і насінництво*. 2019. Вип. 116. С. 31-40. DOI: <https://doi.org/10.30835/2413-7510.2019.190451>.

3. Зимогляд О.В., Козаченко М.Р., Васько Н.І., Солонечний П.М., Важеніна О.Є., Солонечна О.В., Наумов О.Г. Рівень і варіабельність цінних господарських ознак ячменю ярого в залежності від генотипу та гідротермічних умов. *Селекція і насінництво*. 2020. Вип. 118. С. 22-34. DOI: <https://doi.org/10.30835/2413-7510.2020.222266>.

4. Zimogliad O.V., Kozachenko M.R., Vasko N.I., Solonechnyi P.M., Vazhenina O.Ye., Naumov O.G. Performance inheritance and combining ability of

spring barley accessions. *Селекція і насінництво*. 2021. Вип. 119. С. 106-116. DOI: <https://doi.org/10.30835/2413-7510.2021.237026>.

5. Kozachenko Mykhaylo, Zimogliad Oleksiy. Definition of performance determinants in spring barley by path analysis. *Scientific Horizons*. 2022. Vol. 25. No. 3. P. 26-35. DOI: [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(3\).2022.26-35](https://doi.org/10.48077/scihor.25(3).2022.26-35).

6. Kozachenko M.R., Solonechnyi P.M., Zimogliad O.V., Vasko N.I., Vazhenina O.Ye., Naumov O.G., Kobyzeva L.N., Kolomatska V.P.. Value of *Hordeum vulgare* L. genotypes in terms of yield and its stability. *Zemes Ukio Mokslai*. 2022. Vol. 29. No. 1. P. 20-27. DOI: <https://doi.org/10.6001/zemesukiomokslai.v29i1.4758>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Кириченко В.В. – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, керівник відділу селекційно-насінницьких технологій (голова спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, без зауважень.

Черчель В.Ю. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, член-кореспондент НААН, ДУ Інститут зернових культур НААН, директор інституту (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. У розділі 1 на сторінці 33 автор пише: «В Україні селекційну роботу з ячменю фактично проводили на дослідних станціях, створених в кінці 18-на початку 19 століття... Методом комбінаційної селекції перші сорти Нутанс 58 і Харківський 60 було створено аж в 70-х роках 19 ст. ...». Але, дослідні станції в Україні створені в другій половині XIX на початку XX століття, а сорти Нутанс 58 і Харківський 60 було створено в 70-х роках XX століття. При наведенні взаємодії генотипа з середовищем (стор. 38, 74 і т.д.) автор застосовує різні знаки «генотип / середовище», «генотип x середовище», «генотип - середовище». Бажано використовувати один із варіантів, найбільш розповсюджений «генотип - середовище».

2. На сторінці 62, 63 автор констатує, «... що *варіабельність урожайності була... високою – в сортів Авгур (28,16) ...*» і в той же час робить «... висновок про те, що цінними для селекції за рівнем та *невисокою варіабельністю цього показника є сорт Авгур ...*».

Таблиця 3.4 (стор.68) «Примітка. Жирним шрифтом виділено сприйнятливі варіанти: від слабкої до дуже високої сприйнятливості». Але в таблиці виділені сорти, що мають дуже високу і високу стійкість до хвороб.

При аналізі отриманих результатів, Таблиця 3.6 (стор. 70, 71), цифри в тексті і таблиці інколи не співпадають. Наприклад: в таблиці вміст білка у сорта Merlin дорівнює 17,2 %, а в тексті – 12,2 %.

Аналізуючи результати таблиці 3.8 (стор. 74), автор в тексті посилається на цифри, що не співпадають з цифрами таблиці.

3. Розділ 4. В таблиці 4.1 – *Ступінь домінантності (h_p) при успадкуванні продуктивності у F_1* наводяться некоректні дані $h_p = 101,60; 191,50; 240,00$ та інші (стор. 111, 112). Табл. 4.1 необхідно було б розмістити в підрозділі 4.1.

4. При написанні формул гібридів (стор. 111) автор не дотримується загальноприйнятих правил запису схрещувань, за яких схрещування позначається знаком множення «х», а не знаком ділення «/».

5. Подекуди в дисертаційній роботі зустрічаються невдалі вислови та друкарські помилки (стор. 37, 38, 49, 60, 67, 72, 79 і т.д.).

Сергієнко О.В. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут овочівництва і баштанництва НААН, заступник директора з наукової роботи (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. «Наукова новизна» подана без достатньої конкретизації і займає 5 сторінок тексту, що недоцільно. Її слід було б систематизувати і зупинитись на основних положеннях. Є в ній недоцільні повтори інформації, і подача її більше схожа на висновки, або анотацію. Потрібна конкретизація, констатація, наприклад: «встановлені сильні кореляції...», «найменша варіабельність відмічена за..., у... та ін. з підтвердженням цифровим матеріалом Окремі отримані результати, а саме «виділено цінний вихідний матеріал для селекції, лінію 14-561 під назвою Геркулес передано на кваліфікаційну експертизу з 2020 р. на придатність для поширення в Україні» доцільно навести лише у практичному значенні.

2. У «Практичному значенні» також бажана конкретика, якщо виділені джерела доцільно вказати яких ознак та властивостей, якщо сорти то які цінні ознаки та рівень їх прояву, яка це висока реакція на умови середовища, які значення показника, якщо виділені зразки, то які і за якими ознаками? Якщо створено сорт достатньо написати що його занесено до Державного реєстру і зазначити 2-3 основні характеристики.

3. У 2 розділі, стор. 53 доцільно вказати облікову площу ділянок.

4. За вимогами до дисертаційних робіт таблицю розміщують після першого посилання на неї у тексті (табл. 3.2, стор. 63; табл. 3.3, стор. 65; табл. 4.1, стор. 112; табл. 4.2, стор. 115; табл. 4.3 стор. 116).

5. Табл. 3.4 «Примітка» до таблиці не відповідає наданим значенням, а саме бал стійкості 9 – «жирним шрифтом виділено сприйнятливі варіанти: від слабкої до дуже високої сприйнятливості», що потребує пояснення.

6. Таблиця 3.5 надана некоректно, бажано її розділити за хворобами та навести середні данні за роки досліджень. Данні за борошнистою росою надані лише за два 2018-2019 рр. без середніх, що також потребує пояснення автора.

7. Потребує пояснення відсутність у 2 розділі характеристики погодних умов 2021 р. за температурним та фактором вологозабезпеченості при наявності експериментальних даних за цей період.

8. Підрозділ 3.2, стор. 73; 3.3, стор. 80 частина тексту відображає методику досліджень яку слід наводити у Розділі 2.

9. Вважаю недоцільним наведення повного повторення експериментальних даних у таблицях 3.1 та 3.7 (за винятком лише шифру у табл. 3.7), що потребує пояснення автора.

10. За заголовками таблиць та назвами рисунків не вказано роки за якими отримано експериментальні данні та об'єкт який досліджується.

11. За 3 розділом наведено 19 висновків, більше половини з яких не мають цифрового підтвердження, тому доцільним було б їх згрупувати за напрямками і конкретизувати результати.

12. Недоліком дисертаційної роботи є відсутність економічних показників, слід було б навести хоча б економічні показники завершеної наукової розробки – сорту Геркулес у порівнянні до стандарту. Надання економічних характеристик є необхідним для дисертаційних робіт.

13. За дисертаційною роботою відмічені орфографічні, технічні та помилки редакційного характеру.

Попов С.І. – доктор сільськогосподарських наук, професор, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, керівник відділу рослинництва та сортовивчення (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. У огляді літератури за цитування монографій (№№ 4,9,18,19,25) бажано було б вказати сторінки. При посиланнях на значення сорту (с. 35, №№ 34-36) у приростах урожайності (35-50 %) доцільніше було навести дані відносно ячменю ярого, а не сільськогосподарських культур взагалі, використавши більш сучасні посилання.

2. Урожайність, стійкість до вилягання та ураження збудниками хвороб автор відносить до комплексу господарських ознак (с. 4), але в роботі ці показники також представлені в інших комплексах: «...селекційно цінних кількісних ознак» та «...морфо-біологічних ознак і властивостей».

3. Положення новизни роботи бажано подати більш локанічно, без повторень, що дозволило б уникнути плеоназмів. Двічі повторюється інформація відносно «...високоврожайних сортів Grace і Хорс, які мають ... цінність для різних умов вирощування та Аміль і Авгур – для оптимальних умов» (с. 7 і 8). При цьому потребує пояснення, чому сорти Аміль і Авгур з сильною реакцією на умови середовища рекомендовано для оптимальних умов вирощування. Також потребують уточнення роки досліджень з визначення цінності 22 сортів і трьох ліній ячменю ярого за кількісними ознаками, оскільки автором указано два періоди 2018-2020 рр. та 2018-2021 рр. ?

4. У розділі 2 доцільно було представити методіку визначення стійкості зразків ячменю ярого до вилягання.

5. Назва підрозділу 3.1 не зовсім вдала, оскільки даних відносно варіабельності морфо-біологічних ознак сортів і ліній ячменю ярого автором не наведено, а результати досліджень відносно кількісних ознак представлено у підрозділі 3.3.

6. Потребує пояснення, чому голозерний сорт Merlin з вмістом білка в зерні 12,2 % віднесено до генотипу з дуже високим вмістом білка ? (с. 105).

7. У висновках до розділу 3 деякі положення відносно рівня показників ознак сортів ячменю ярого бажано було доповнити цифровим матеріалом (пункти 11,17,19).

8. Чому для визначення селекційної цінності (стабільності) сортів було застосовано метод GGE-biplot аналізу, а не інші відомі (АММІ, коефіцієнт рекомбінаційного потенціалу (КРП) та ін.) ?

9. У розділі 3 методом GGE-biplot аналізу виділено сорти з різною реакцією на умови вирощування, що має значення для їх практичного використання, але напевно в не меншій мірі й для селекційного процесу?

10. У примітці до табл. 3.4 (розділ 3) зазначається, що жирним шрифтом виділено бали високої сприйнятливості сортів до збудників хвороб, а по факту – це бали високої стійкості.

11. У розділі 4 визначено особливості успадкування сортами продуктивності за ступенем домінантності. Однак, показники гетерозису автором не визначались. Тому, важливо, на скільки вони є значимими для характеристики сортів ячменю?

12. У роботі окремі висновки до розділів повторюються із узагальненими висновками дисертації, до того ж отримані результати досліджень бажано було доповнити їх аналізом.

13. У тексті дисертації мають місце поодинокі невдалі вирази відносно термінів, окремі стилістичні (с. 6,42,105) та орфографічні (с. 6,42,125) помилки.

Голік О.В. – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, головний науковий співробітник лабораторії селекції пшениці (член спеціалізованої вченої ради).

Роботу оцінено позитивно, висловлені зауваження:

1. В анотації (стор. 7, третій абзац) та вступу (стор. 28, другий абзац) у науковій новизні написано, що встановлено практичну та селекційну цінність певних сортів, це доцільно було б віднести до практичного значення.

2. У тексті неодноразово (стор. 5, 21, 28, 111, 116, 130) наводяться розшифровки абrevіатури загальної та специфічної комбінаційної здатності, хоча достатньо зробити це при першому згадуванні, в той же час наведена абrevіатура коефіцієнту рекомбінаційного потенціалу (КРП) (стор. 39), хоча більше в тексті про нього не згадується.

3. У розділі 1 взаємодію генотипу з середовищем необхідно показати однозначно – бажано через тире: генотип – середовище.

4. У примітці до таблиці 3.4 невірно вказано про відмічення жирним шрифтом балів високої сприйнятливості сортів до хвороб, але фактично це бали високої стійкості.

5. У розділі 4 селекційно-генетичні особливості генотипів визначали в F_1 від схрещувань 25 материнських з трьома батьківськими компонентами. Можна було розглянути доцільність схрещування за діалельною схемою.

6. У розділі 4 визначено загальну та специфічну комбінаційну здатність генотипів. Яке це має значення для ячменю як самозапильної культури.

7. У розділі 5 вказано на створення нових ліній ячменю за результатами схрещувань виділених дослідником сортів за цінними ознаками. А які плани їх використання в селекції?

8. Зустрічаються друкарські та стилістичні помилки (наприклад: «шляхом» замість «шляховим» стор. 20, «якого» замість «якої» стор. 29, абзац 4, «найменування» замість «найменувань», стор. 31 та ін.

присутні на захисті фахівці:

Козаченко М.Р. – доктор сільськогосподарських наук, професор, Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва НААН, головний науковий співробітник лабораторії селекції та генетики ячменю (науковий керівник).

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,
«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Зимогляду Олексію Вікторовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія.

РІШЕННЯ:

Разова спеціалізована вчена рада Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва
Національної академії аграрних наук України

УХВАЛИЛА:

1. Дисертація Зимогляда Олексія Вікторовича на тему «Закономірності мінливості кількісних ознак сортів і ліній ячменю ярого в залежності від генотипу та умов вирощування», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

2. Присудити Зимогляду Олексію Вікторовичу ступінь доктора філософії за спеціальністю 201 – Агрономія з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

3. Рішення разової спеціалізованої вченої ради затвердити і передати до Вченої частини.

4. Вченій частині підготувати Наказ про видачу Зимогляду Олексію Вікторовичу диплома доктора філософії та додатку до нього європейського зразка.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого висновку разова спеціалізована вчена рада присуджує Зимогляду Олексію Вікторовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 – Агрономія.

**Голова разової спеціалізованої
вченої ради**

Віктор КИРИЧЕНКО